

Gymnasiediplom i litterärt skapande?

Utbildningsstyrelsen 19.1.2026

Ria Heilä-Ylikallio

Professor i svenska och litteratur med didaktisk inriktning

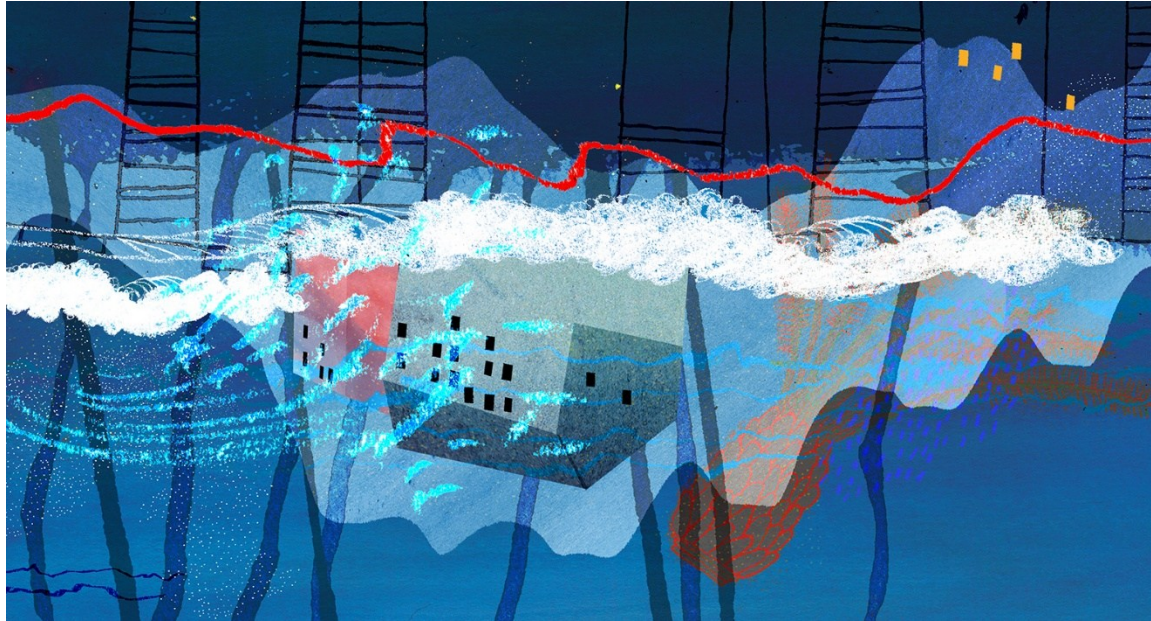
Pedagogiska institutionen vid

Åbo Akademi i Vasa

Illustrationer: Jenny Lucander

Röd tråd:
Bildkonstnär Jenny Lucander utforskar vad litterärt
skapande och ordkonst är och kan vara.

Aktuella utgångspunkter

Mycket bra och modigt initiativ av UBS

Fokus på gymnasiet – andra stadiet – demokratifråga - likabehandling

Tre doktorsavhandlingar år 2025 om skrivande och konstbaserade lärprocesser i gymnasiet

Anders Westerlund, Katrina Åkerholm och Mindy Svenlin.

Intervjuer med gymnasielärare och experter (Ida Ekman 2024; 2026)

Veera Kivijärvi-Lehvonon, UEF (2025; samt u.a.) "LBP"

SKAPA-projekt 2023-2025:

Utveckling av ordkonst i utbildning (2026)

<https://www.doria.fi/handle/10024/193792>

Vetenskaplig antologi (u.a.). Litterärt skapande?

Sofia Jusslin, Heidi Höglund, Mia Österlund,

Viveka Lyberg-Åhlander & Heilä-Ylikallio

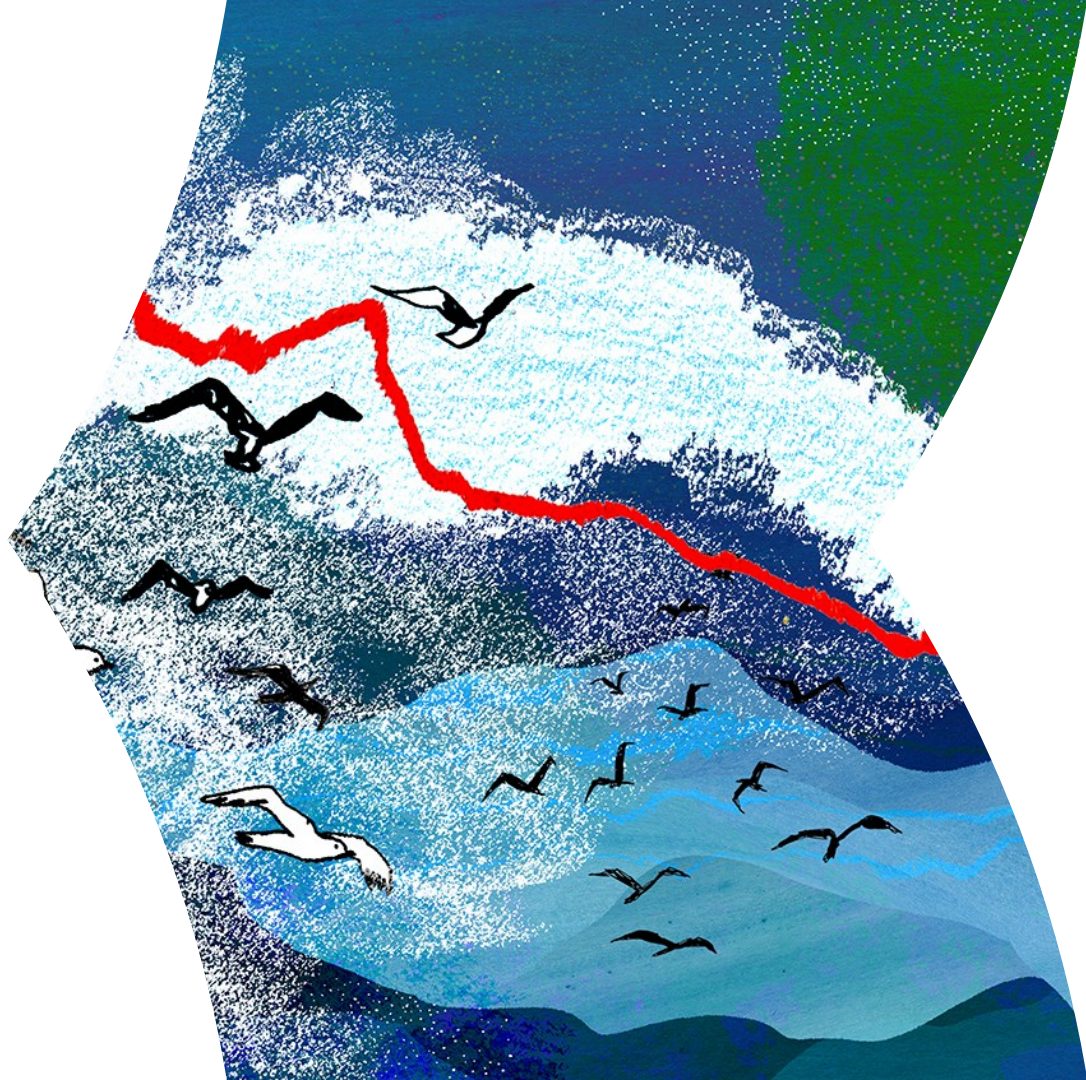
Utredningar av "Sanataide/Ordkonst" inom GRK (Martens Seppelin 2022; Vähämaa 2022)

Vad kan
litterärt skapande
vara

– eller inte vara?

Några frågor

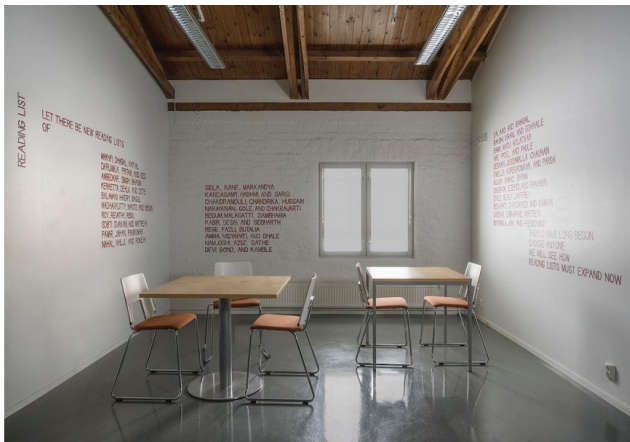

Photo: Lars Rebers.

Vidha Saumya
Reading List, 2020
Wall mural/graphite, acrylic paint

Höglund, H., & Jusslin, S. (2022).
Engaging with Poetry on the Wall:
 Inviting, seizing, intensifying, and transforming literary
 engagements.

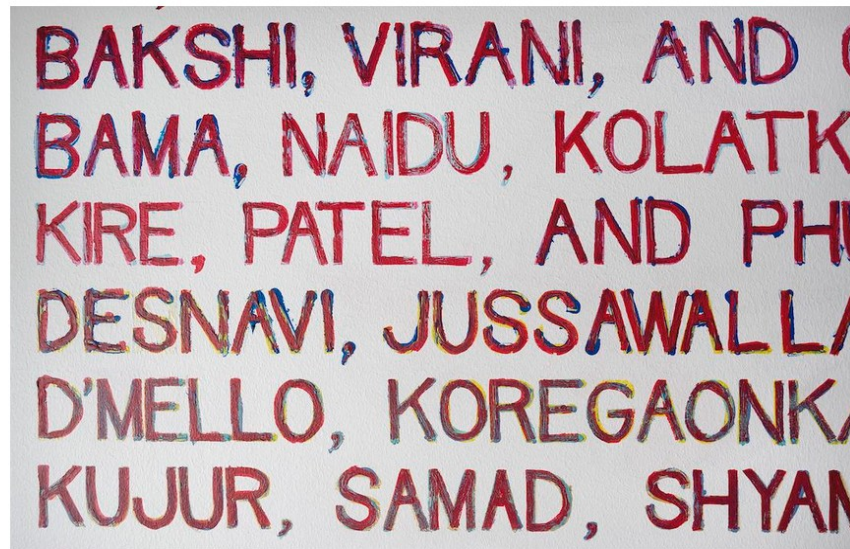

Photo: Lars Rebers.

The Pro Artibus Foundation runs a 3-year artists' residency in Vaasa since 2019 in collaboration with the Faculty of Education and Welfare Studies at Åbo Akademi University. **Vidha Saumya** was invited by artist-in-residence **Lena Séraphin** to install a temporary wall mural, *Reading List*, on the 7th floor in the Academill building. The project is part of the program *Sharing Text* that Séraphin launched as a part of her residency and postdoctoral research at the Åbo Akademi University.

TEXTORIUM: Collaborative Writing-Reading with/in Public Space
Lena Seraphin: Sharing text – samskrivning - yhteiskirjoittaminen

<https://www.en.visjournal.nu/vis-10-textorium>

Operalibretto och musik?

"Det var för stort avstånd
mellan orden och det jag
kände"

Knausgård i Arendal

*We are in this together and it is essential to meet, confront,
understand, and learn from each other.*
(quote from a student, participant in the TIE programme #nofilter)

Paus

Paus
du frågar efter paus
Paus är det värsta som finns
vi hatar paus

hatar
är ett starkt ord
säger du
för starkt

inget är för starkt för oss

av Lina Ekdahl 2022

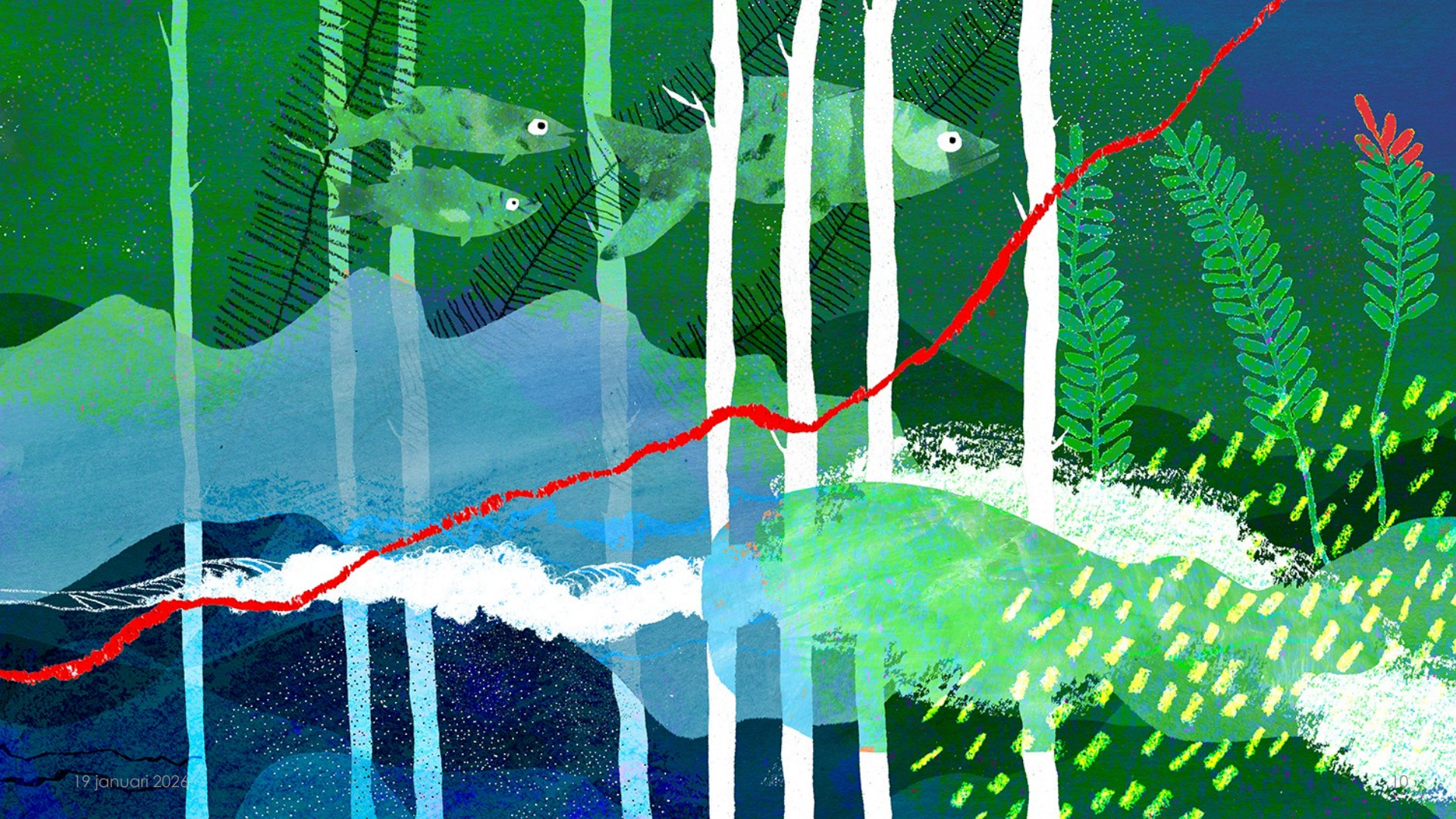
Tauko

Tauko
pyydät taukoa
tauko on pahinta
inhoamme taukoa

inho
on vahva sana
sanot
liian vahva

mikään ei ole liian vahvaa meille

Kirjoittanut Lina Ekdahl 2022, suomentanut Ria
Heilä-Ylikallio 2026

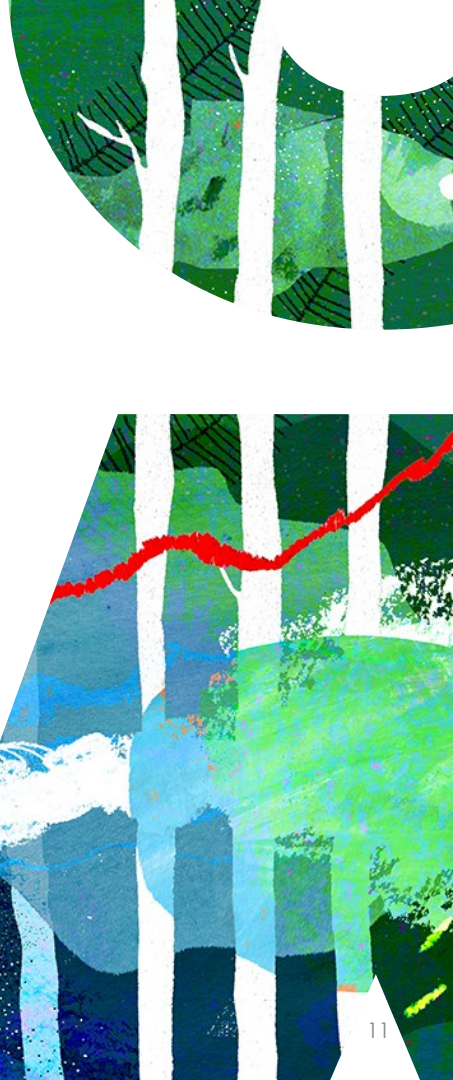

Litterärt skapande som biämne är konsten att läsa och skriva, sammanflätningen av dessa kompetenser, vilande på vetenskaplig grund, det vill säga med kännedom om litterära grepp och konventioner.

Till skillnad från renodlad litteraturvetenskap vilar tyngdpunkten på den skapande processen, att faktiskt skriva själv.

Kurserna utvecklar förmågan att djupläsa. Att vistas länge i ett textuniversum, att avkoda komplexa berättargrepp och former i eget och andras skrivande är en av kärnverksamheterna inom biämnet.

(Österlund 2026, 15)

Literature-Based Practices (LBP)

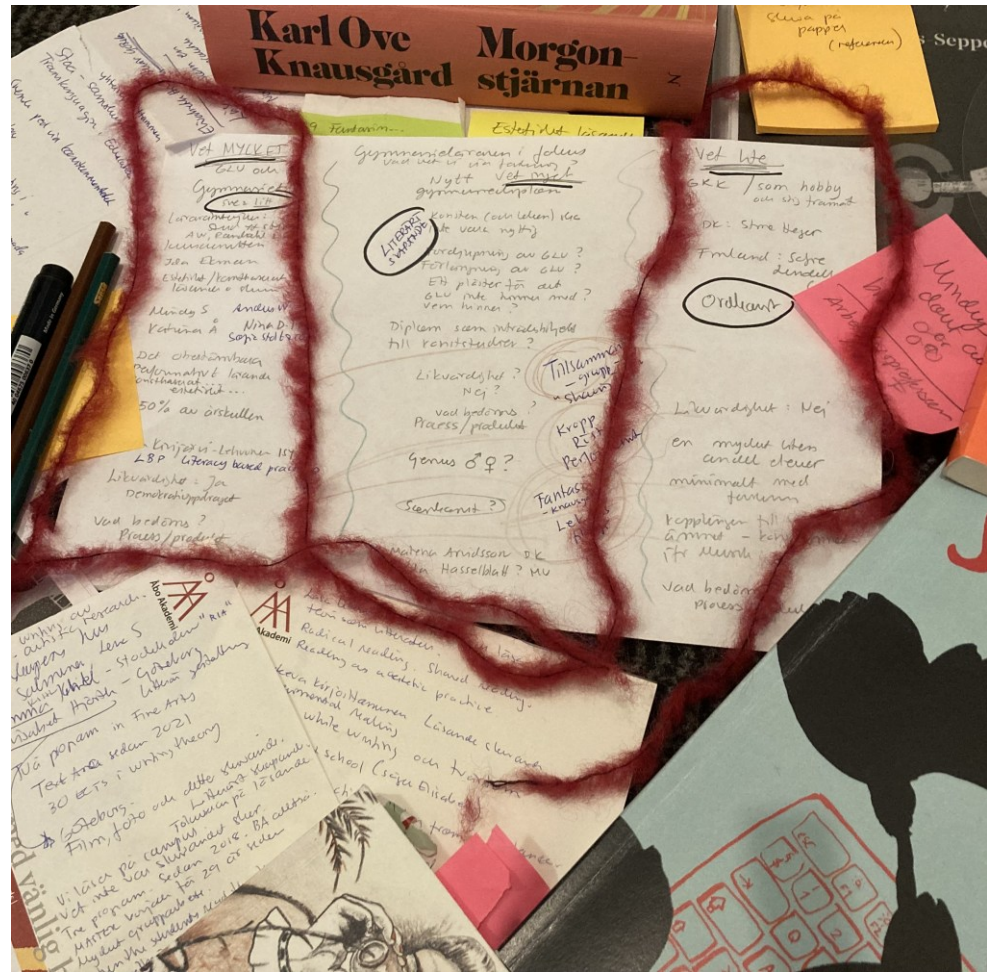
“In Finland, the **term literary art is used as a hypernym** (Anttonen & Inkala, 2023; Haanpää, 2015), which includes various literature-based practices (LBPs). LBP can be utilized as a pedagogical tool for deeper interpretation of stories through playing, storytelling, reading, writing, drawing, or crafting (Aerila & Rönkkö, 2015). Literature-based practices refer to methods that employ literature in oral expression and communication, along with reading and writing (Kumchick et al., 2014).”

Veera Kivijärvi-Lehvonon, Virpi Vellonen, Leena Holopainen & Jaana Viljaranta (2025)

Mot en syntes...

Forskarens hermeneutiska spiral i syfte att förstå vad ett gymnasiediplom i ordkonst kan vara.

För att identifiera och tolka vad det är – eller gör – behöver jag också förstå vad det inte är eller gör.

Gymnasiet/ andra stadiet Modersmål och litteratur Gratis Demokratiskt, för alla Nyttigt Studentexamen i modersmålet obligatoriskt individuellt, skriftligt, digitalt Vetenskapsämne: svenska/finska och litteraturvetenskap Leken/lekfullheten, fantasin? Forskningskunskap: Ja Studentexamen Elevtexter Läraryupfattningar Estetiskt/konstbaserat läsande och skrivande Genusbalans: 50-50 Tidspress: Ja Bedömning: Ja Ämnet: Process och produkt Studentexamen: Produkt, digitalt, skrivande	Nytt gymnasiediplom i Litterärt skapande Kostnad? Inte nyttigt – men inträdesbiljett till konststudier? frivilligt i grupp, muntligt, olika konstformer, också penna&papper Vetenskapsämne(n):? Litteraturvetenskap och... Leken, lekfullheten, fantasin Forskningskunskap? Genus? Tidspress: Nej Bedömning: Ja Process och produkt	Grundläggande konstundervisning i Ordkonst Kostnad? Inte nyttigt frivilligt På fritiden Tillsammans I grupp, muntligt, olika konst Vetenskapsämne(n)? Forskningskunskap: Stine He Danmark Leken, lekfullheten, fantasin Genusbalans? Tidspress: Nej Bedömning: Nej?
---	--	---

Gymnasiediplom i litterärt skapande – på svenska ("sanataide")

Möjliggör en skapande process: görande, agens

Baseras på frivillighet, att göra tillsammans, lek

Estetiskt skrivande **och** läsande

Vetenskaplig förankring – litteraturvetenskap, konstforskning

Tydligare för gymnasielärarna

Tydligare för gymnasiestuderandena

Tydligare för det omgivande samhället

Tydligare i kontakt med tredje stadiet – inträdesbiljett till högskolorna

Referenser 1/3

Cocker, E., Coyotzi Borja, A., Daus, C., Séraphin, L., & Saumya, V. (u.å.)
TEXTORIUM: Collaborative Writing-Reading with/in Public Space. <https://www.en.visjournal.nu/vis-10-textorium>

Dahl-Tallgren, N. (2024). Towards a Performative Pedagogy : An educational design study of three Theatre-In-Education programmes. Åbo Akademi – Åbo Akademi University 2024.

Ekdahl, L. (2022). Du är inte full du är fylld. Teg Publishing. Bolaget Vardagsbilder, Mölndal.

Ekman, I. (2024). Ordkonstens entré i gymnasiet: Tematisk analys av lärares och experters tankar om ordkonst. Åbo Akademi.

Ekman (2026). Ordkonstens roll i gymnasiet – Experters syn på betydelsen av ordkonstens införande i gymnasiet. Manuskript antaget för publicering i Sofie Lundell & Ria Heilä-Ylikallio, Utveckling av ordkonst i utbildning. Slutrapport över SKAPA ordkonst 2023–2025 vid Åbo Akademi.

Heger, S. (2024). "Det bedste er at skrive sammen med andre". Fællesskab og skrivelyst i forfatterskoler for børn. Acta Didactica Norden, 18(3). <https://doi.org/10.5617/adno.10907>

Heger, S. (2025). Skrivelyst: Forfatterskoler for børn i retorisk og børnelitterært perspektiv. Danish School of Education - Educational Theory and Curriculum Studies, Emdrup.

Höglund, H., & Jusslin, S. (2022). Engaging with Poetry on the Wall: Inviting, seizing, intensifying, and transforming literary engagements. International Journal of Education & the Arts, 23(10).

Jusslin, S., Höglund, H., Österlund, M., Lyberg Åhlander V. & Heilä-Ylikallio, R. (Red.) (u.a.) Litterärt skapande? Mångvetenskapliga skärningspunkter.

Referenser 2/3

Kivijärvi, V. (2020). Literary art supporting literacy skills in adulthood. Scriptum – Creative Writing Research Journal, 7(1), 4–33.

Kivijärvi-Lehvonon, V., Vellonen, V., Holopainen, L. & Viljaranta, J. (2025). Teachers' Perceptions of Literature-Based Practices for Primary School Students in Finland. Nordic Journal of Literacy Research Vol. 11 | No. 1 | 2025 | pp. 145–158

Knausgård, K. O. (2020). Morgonstjärnan. Norstedts Förlagsgrupp AB.

Knausgård, K. O. (2025). Arendal. Norstedts Förlagsgrupp AB.

Lundell, S. & Heilä-Ylikallio, R. (2026). Utveckling av ordkonst i utbildning. Slutrapport över SKAPA ordkonst 2023–2025 vid Åbo Akademi.

Martens-Seppelin, M. (2022). Ordkonst: Framtidens utbildningsvägar och arbetsfält. Svenska kulturfonden.

Svenlin, M. (2025). Trusting the Process in Collaborative Writing : Reconceptualizing Collaborative Writing Processes Within a School (Musical) Context. Diss. Åbo Akademi. <https://www.doria.fi/handle/10024/193509>

Undervisnings- och kulturministeriet. (2023). Högklassig grundläggande konstundervisning. Strategiska mål och strategiska kvalitetsindikatorer för den grundläggande konstundervisningen. Undervisnings- och kulturministeriet.

Undervisnings- och kulturministeriet. (2024). Revidering av lagstiftningen om grundläggande konstundervisning. Undervisnings- och kulturministeriet.

Utbildningsstyrelsen. (2017a). Grunderna för läroplanen för den allmänna lärokursen i grundläggande konstundervisning 2017. Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2017b). Grunderna för läroplanen för den fördjupade lärokursen i grundläggande konstundervisning 2017. Utbildningsstyrelsen.

Referenser 3/3

Utbildningsstyrelsen. (2019). Grunderna för gymnasiets läroplan 2019. Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2024). Fyrklöver-modellen – Handbok för kvalitetsarbetet inom den grundläggande konstundervisningen. Guider och handböcker 2024, 1b.

Utbildningsstyrelsen. (u.å.). Ordkonst och litteratur. Hämtad 26 februari, 2024, från <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/ordkonst-och-litteratur>

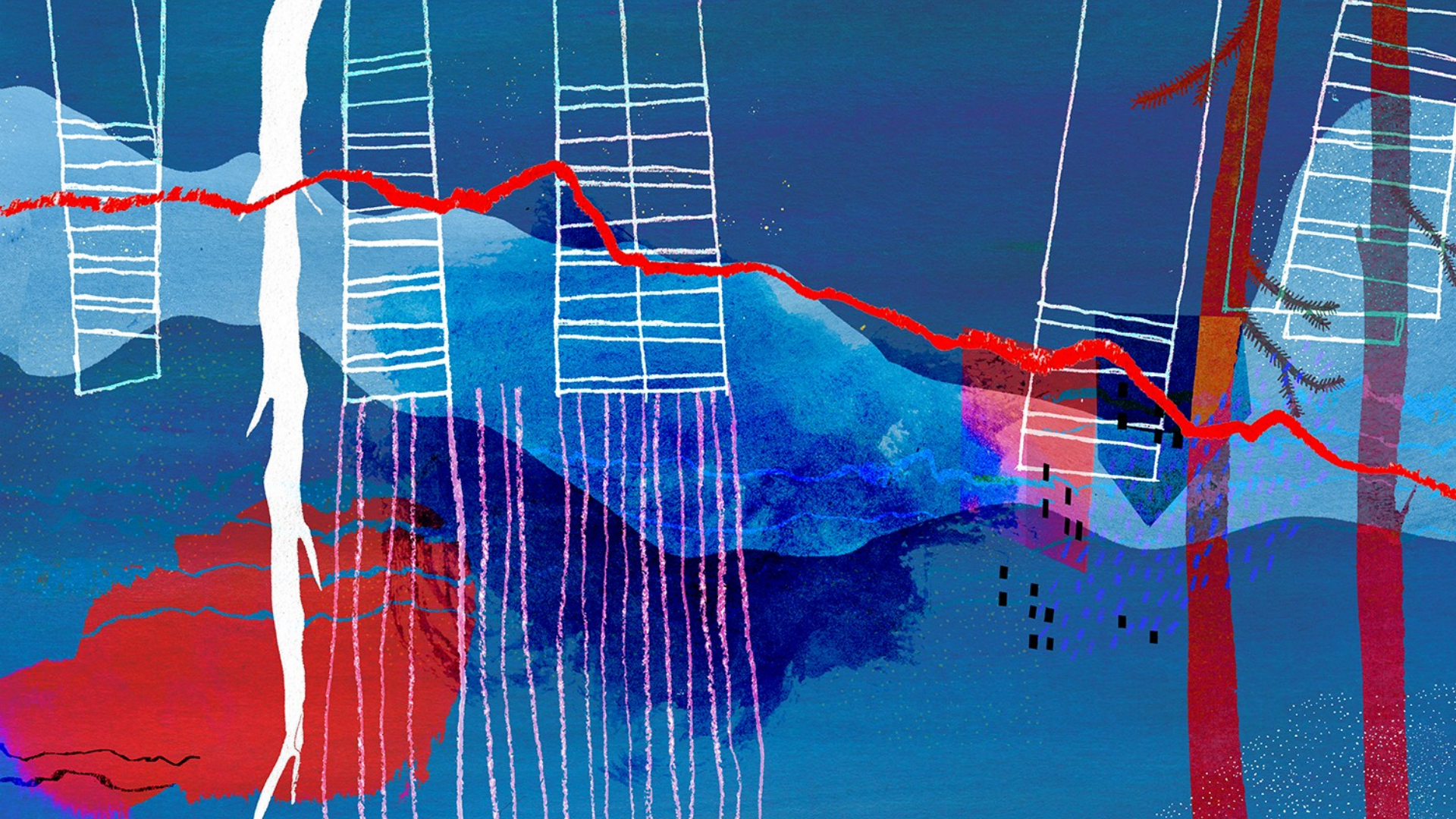
Vähämaa, V. (2022). Sanataideopettaja – tulevaisuuden toiveammatti: Selvitys sanataideopetuksen tilasta 2020-luvulla. Föreningen för ordkonstundervisning i Finland.

Westerlund, A., Randahl, A.-C., & Heilä-Ylikallio, R. (2022). Prov och praktik i otakt? Fyra gymnasielärares kollegiala samtal om skrivande och skrivundervisning i anslutning till det digitala studentexamensprovet i modersmål och litteratur. I S. Björklund, B. Haagensen, M. Nordman, & A. Westerlund (Red.), Svenskan i Finland 19: Föredrag vid den nittonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland (Vol. 82, s. 346–360). (Svenskan i Finland; Vol. 19). (Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska Samfundet; Vol. 82). Svensk-österbottniska samfundet r.f.. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-69650-5-5>

Westerlund, A. (2025). Essäskrivande i gymnasiet. Lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter. Diss. Åbo Akademi. <https://doria.fi/handle/10024/190623?locale=sv>

Åkerholm, K. (2025). Att bli med besväret i litteraturundervisningen : Posthumanistiska perspektiv på bilderboken i årskurs 7–9 och gymnasiet. Åbo Akademi - Åbo Akademi University 2025.

Österlund, Mia (2026). Litterärt skapande vid Åbo Akademi. I: Lundell, S. & Heilä-Ylikallio, R. (2026). Utveckling av ordkonst i utbildning. Slutrapport över SKAPA ordkonst 2023–2025 vid Åbo Akademi.

Vi håller tal för studenter
ropar
ni är framtiden
the future

av Lina Ekdahl 2022

Pidämme puheen
opiskelijoille
huudamme
olette tulevaisuus
the future

**Kirjoittanut Lina Ekdahl 2022, suomentanut
Ria Heilä-Ylikallio 2026**

Liten i storlek
Stor i genomslagskraft

Liten i storlek
Stor i genomslagskraft

Small in
size big
in impact

#åakärlek

